

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: ט"ו בשבט

י"ד שבט תשע"ז 1155 (שנה כב')

ההפטרה: וְתֵשֶׁר דְּבוּרָה (שופטים ה)

פרשת בשלח - שבת שירה

"כי מרים הם על כן שמוה מרה" (טו, כג)

ושואלים: מדוע לא קרא שם המקום "מתוק", על שם הנס שנהפכו המים המרים למתוקים? הסביר רבי שלמה מטשורטקוב: כדי להנציח את עיקר גדולת הנס, שלא התחלפו המים המרים במים אחרים מתוקים, אלא המרים עצמם הומתקו.

"על כן קרא שמה מרה" - כדי להודיע לדורות, לא להתיימש משום דבר, שאפילו המר עצמו עלול ליהפך למתוק וקל וחומר ברוחניות אל התיימש אדם מעצמו ויאמר "חטאתי מה אני שווה? איך אוכל לתקן את אשר קלקלתי?" אדרבא יאזור כח ויעשה השתדלות ויזכה לסייעתא דשמיא... (ממעיינות הנצח)

...הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו

הילך בתורתי אם לא" (טז, ד)

מובא בזוהר הקדוש: כל בני העולם מצפים ונושאים עיניהם לקב"ה שיתן להם כל צרכם. ולכן כל בני האמונה צריכים לבקש מזונותיהם מהקב"ה בכל יום ויום ולשאת לפניו תפילה על כך, וכ"כ למה? שהנושא תפילה לקב"ה על מזונותיו, גורם שבזכותו יתברך האילן בכל יום, לפי שכל מזונותיו תלויים בו, ואע"פ שמזונותיו מצויים לו צריך לשאת לפניו יתברך תפילה על המזון בכל יום כדי שתהיה הברכה מצויה למעלה בכל יום ויום וזה שאומרים: "ברוך ה' יום יום".

"ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידי" (יז, ח)

נשאלת השאלה: למה נסמך ענין צמאון עם ישראל למים והכאת הסלע למלחמת ישראל בעמלק? מסביר "אור החיים" הקדוש: היות ונתעצלו בתורה שנמשלה למים (תענית ז). ולאש, שכתוב (ירמיה כג, כט) "הלא כל דברי אש" ולא נתעסקו במלחמתה של תורה, ע"י הלימוד זה עם זה והויכוח והפילפול לברר ההלכה על בוריה, לפיכך הענישם בחוסר מים ובצימאון, ובאש - זוהי המלחמה כנגד עמלק. ושואל "בעל הטורים": למה דוקא "ברפידים"? מלשון שרפו ידיהם מן המצוות.

"כי אשמרה שבת אל ישמרני"

מעשה שהיה

היה זה במלחמת המפרץ (לפני כ- 26 שנה), כשנכנסתי באותו לילה לחדר האטום כמו כל עם ישראל, הצפירה העולה והיורדת החסירה פעימה גם מליבי, חבשנו מסכות ואטמנו את הדלת. אולם אפילו באותם רגעים לא חשבתי שאכן יש קשר ישיר בין אותו נחש צפע מעירק לבני חיים דהן משדרות בן גוריון 234 ברמת גן. עוד מעט תשמע אזעקת הארגעה, חשבת, אלא שהדקה הבאה הוכיחה את ההפך. עובדה שאני נבחרתי מתוך כל רבבות אזרחי ישראל לקבל את מכת הסקאד דווקא בביתי, באותן שניות של רעש אדיר, הרס נורא וחורבן לא היה איכפת לי מכלום מלבד החיים שלי ושל משפחתי. אתמול קניתי מערכת סטריאופונית ב-5000 דולר, שלשום רכשתי ויטרינה סלונית ב-

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:37-8:34

כניסת שבת: 6:31 יציאת שבת: 6:31

כניסת שבת: 5:55 יציאת שבת: 5:55

כניסת שבת: 5:04 יציאת שבת: 5:04

10,000, המטבח מעוצב בסגנון איטלקי... ולפתע הכל מתרסק ומתפורר. פחד המוות נבלע ברעם אדיר כאשר קיר החדר האטום נפל אל הרחוב.

הכל נע גם הרצפה שמתחתי, כליל של צעקות וצווחות, זרנוקי מים והבהובי המשטרה... ומכל זה יצאתי חי עם משפחתי. איך? איני יודע, כל הבית היה למפולת עפר רק בחדר האטום נותרו לפליטה כמה מטרים מרובעים ועליהם שרידי אנוש המומים ומזועזעים, ליל שבת היה זה, ישבנו רועדים ונפחדים על המזדרכה, טיפלו בנו במסירות. נכון שלא נותר לנו כלום חוץ מהבגד שלעורנו אך עובדה שנותרנו בחיים!!

"מישהו" הציל אותנו, ועל כך אני חייב לו תודה עמוקה, "מלך פודה ומציל". מחשבות אלו שהורחבו והועמקו בחודשים הבאים כבר נצנצו בי באותן דקות שלאחר החילוץ, "מהיום אני שומר שבת וחג". קיבלנו בית חילופי בכפר המכבייה עד ששיקמו את בתינו במשך שנה ארוכה, מידי שבת שבתנו ככל שידענו, והשתדלנו להתחיל "לשלם" על כך שחינו ניצלו. באחת מפגישותינו עם הרב לשם הדרכה מינימאלית נודע לנו על קיומו של "סמינר ערכים", זוגתי הפצירה בי, נעתרתי לבקשתה להגיע לסוף שבוע שהתקיים "בגבעת וושינגטון". את המילים הבאות לא נעים לי לומר אך הייתי "חולה" כדורגל, זהו דבר שכבר עבר את השליטה שלי. כשהגענו לסמינר האווירה השבתית כבשה את ליבי.

ההרצאות שנשמעו היו מלאות טעם ודיברו אל הרגש והשכל, ישבנו פעורי פה ממאנים להאמין כי גישנו בחשיכה שנים כה רבות.

הסעודה הסתיימה, לבטים אישיים אפפו אותי, לא שיתפתי בהם איש. מחר לקראת הצהריים עומד להיערך משחק כדורגל, ואני יושב לי כאן על כוכב אחר... כבר ביום שישי החנתי את המרצדס החדשה שלי רחוק "מגבעת וושינגטון" אם אחליט לקום ולנסוע, אלא שלאחר הסעודה הנפלאה חשתי שאיני מסוגל להכריע. מלחמה פנימית התחוללה בתוכי: כבר שכחת חיים? כ"כ מהר אתה נסוג מהחלטות? כבר כמעט היית לתל עפר לולי רחמי שמים שהצילוך בכדי לעוררך לשמור שבת... אם הסקאד לא היה חזק דיו כדי לעוררך עלול ליפול עליך זעזוע חזק יותר... הכל צודק, הכל אמת אבל מי מסוגל לשלוט על רגלים ההולכות מאליהן.

תשע וחצי בבוקר, תפילה, קריאת התורה, בעיני רוחי זורמים המונים אל האצטדיון. תפילת מוסף, "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג, עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך", גם אני אשבע ואתענג אך היכן? עשר וארבעים זמירות שבת. אני קם ולוחש לזוגתי כי אני יוצא ונוסע...

עיניה נפערו אך היא לא אמרה מילה. השפלתי את עיניי והתחלתי ללכת לכיוון המכונית במהירות, בטרם תתפוס אותי רוח טהרה ותושיב אותי על המקום. לא הנחתי לשום קול לעלות מליבי. ממי אתה בורח? מעצמך, לאן אתה בורח? לחלק האחר של עצמך... זו השבת הראשונה שחיללתי מאז נפילת הסקאד. תקעתי את המפתחות... קול עמום נשמע. המנוע השתעל ונדם. ניסיתי שוב ושוב אך ללא הועיל.

הרכב החדש והיקר שעליו גאוותי ניצב דומם. התחלתי לבדוק את המכונית אך הכל נראה תקין. עוד ניסיון כושל אין קול ואין עונה... ליבי נפל בקרבי, גם חיללתי וגם לא הגעתי... "מה אתה פה?" לא האמינה זוגתי, לא ענית.

דמעות בצבצו בעיני, "השארתי בכוח אלוקי, קדשני, עשה נא אותי לשומר שבת מכוחות עצמי". מוצאי שבת, בדרך למכונית. "ננסה פעם נוספת לראות מה עם המכונית, אם לא נשוב הביתה במונית". מחיר יקר אני משלם עבור חילול שבת, אחשוב על כך פעם נוספת. נכנסתי לרכב נגיעה קלה והרכב התעורר לחיים, בתדהמה התחלתי לנסוע. אני חייב לפגוש את הרב ולספר לו. החנתי את הרכב ורצתי פנימה אל הרב, פרקתי בפניו באחת את הסערה שעברה

עלי בשבת, הרב אחז בידי ועלה איתי לבמה, כולם השתתקו באחת. ... "חברים ניצב לידי איש יקר, אהובו של הבורא, חיים הוא ניצול מלחמת המפרץ, וברשותכם נשמע מפיו איך גילה היום את הקשר המיוחד של האדם עם אלוקיו". נעמדתי וסיפרתי את סיפורי, כשסיימתי קולי נחנק מדמעות. ירדתי מהבימה ומיהרתי לצאת מהאולם. לראשונה בחיי גבר משהו בחיי על ה"כדורגל", שמירת השבת התעצמה בעיני אלף מונים. אמרתי לכם שאני "חולה" כדורגל כיום כתחליף אני שר בזמירות: "שבת קודש נפשי חולת אהבתך..."

הלכות ט"ו בשבט שחל בשבת

פינת ההלכה

- א. יום ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות (פ"ע ס' תקנ"ג) ואין אומרים בו תחנון (פ"ע ס' קל"א ס"ו) ולכן במנחה של שבת זו אין אומרים "צדקתך".
- ב. יש נוהגים לעשות לימוד בליל ט"ו בשבט, ולומדים בו משניות או זוהר העוסקים בענין הפירות, [הנדפס בספר "פרי עץ הדר"] בהבנה ככל האפשר ובפרט יש ללמוד את ההלכות השייכות לדיני ט"ו בשבט כגון: ענייני ערלה, תרומות ומעשרות (פ"ס ט"ז).
- ג. נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות ולברך עליהם את הברכות הראויות להם, ומנהג זה יפה הוא (ילקו"י ח"ה עמ' רמח ס"ז).
- במיוחד מפירות שבעת המינים אשר נשתבחה בהם ארץ ישראל (פ"ע יער פ"ב ס"ג) שהם: חיטה, שעורה, זית, תמרים, ענבים, תאנים ורימונים.
- ד. סדר הקדימה בברכות הראוי: 1. "מזונות" 2. "הגפן" (יין), פרי העץ ופרי האדמה, יקדים איזה שירצה 3. "שהכל". ולגבי הסדר בפירות העץ עצמם: קודם פרי שצריך שהחיינו [אפילו שאינו משבעת המינים] אח"כ פרי משבעת המינים [וע"פ סדר קדימות: זית, תמר, ענבים, תאנה, רימון], ולבסוף שאר הפירות (חז"ע טו בשבט עמ' רעז-רעו, ילקו"י ס' ריא ס"ג).
- ה. כל דיני קדימה שכתבנו אינם אלא דווקא כששניהם לפניו ורוצה לאכול משניהם, אבל אם אין שניהם לפניו אין אומרים לו המתן עד שיביאו את החשוב קודם כדי שיברך עליו תחילה אלא מברך על מה שלפניו (פ"ע יער פ"ד ס"ד ב"ח מ"ט ס"ג).
- ו. מברך פעם אחת "העץ" ופוסט את כל פירות העץ [שבבית]. ומברך פעם אחת "האדמה" ופוסט את כל פירות האדמה [שבבית] וכי"ב לענין מזונות, ומברך פעם אחת "שהכל" ופוסט את כל המאכלים והמשקים שברכתם שהכל [שבבית] (ילקו"י ח"ה עמ' רנז-רנב, הליכות עולם ח"ב עמ' פו-פז).
- ומברך "שהחיינו" פעם אחת ופוסט את כל המאכלים שחייבים שהחיינו שלפניו. [ואלו שאינם לפניו אינם נפטרים מברכת שהחיינו שברך, ואם מביא אח"כ מינים אחרים שטעונים "שהחיינו", מברך שוב שהחיינו (ילקו"י ס' רכ"ה ס"ג)] [הליכות עולם ח"ב עמ' כ-כב].
- * אם ברך "על הגפן" על היין פטר את כל המשקאות מברכת "שהכל" (פ"ס).
- ז. אין לברך "שהחיינו" על ריבת האתרוג [או מרוקח בסוכר וכי"ב] הואיל ואינו ניכר בין חדש לישן (ב"ח פ. ראה ס"ג, קצות השולחן ס"ג/ג, ברכת ה' ח"ד פ"ב ס"ח/ב, עיין אור שרה עמ' 92 פסקי תשובות רכה) ובפרט שכבר ברכו עליו בסוכות ב- 4 המינים (חז"ע ברכות עמ' קל"א-קל"ב).
- ח. אין מברכים "שהחיינו" על פירות שבקופסאות השימורים וכן לא על פירות מיובשים כיון שאין בהם היכר בין ישן לחדש (הבדלה והלכותיה ס' ס' ס"ח-ט, פסקי תשובות הג"ל).
- ט. המברך על פרי חדש ברכת "שהחיינו", לכתחילה נכון יותר להקדים לברך ברכת הפרי ואח"כ ברכת שהחיינו ואח"כ יטעם מהפרי (ילקו"י ס' רכ"ה ס"ז). ואם הקדים ברכת "שהחיינו" לברכת הפרי יצא (חז"ע עמ' תלט).
- י. אם עושים סדר ט"ו בשבט באמצע הסעודה [שאוכל בה לחם] אזי:
  - * המנהג שלא לברך על זית כבוש "בורא פרי העץ" בסעודה [שהרי הוא טפל לחם] אלא יברך על פרי אחר ויפטרנו (ילקו"י ח"ה עמ' רנ"ג ס"ז) [כגון: על התמר שהוא הבא בסדר].
  - * לכתחילה אין ראוי לאכול עוגה בתוך הסעודה [שמא יצא ידי חובה בברכת המוציא] ואם אוכל בכל זאת לא יברך עליה [מזונות], ואם היא יבשה ונכססת ועם מילוי כגון: וופלה, הרוצה לברך עליו מזונות יש לו על מה לסמוך (ילקו"י ח"ג ס' קע"ז ס"ה, ק. ילקו"י פ"ס ס"ח) ובפרט לעניין חיטה יוצאים ב"המוציא" כשאוכלים לחם.
  - * "על האדמה" – אפשר לברך רק על ירקות שאין דרך לאוכלם עם לחם [ירקות שאי אפשר לברך עליהם: קישואים, עגבניה, מלפפון, ירק כבוש או מבושל, חמוצים] (פ"ס).
- יא. הנוהגים לשתות בירה [שעשויה משעורים] כדי לטעום מכל שבעת המינים, אין להקדימה לשאר

המינים כיון שרובה מים וברכתה "שהכל" (ילקו"י סי' ר"א ס"ג). [וכשעושה הסדר בסעודה לא יכול לברך על הבירה "שהכל"].

יב. אם עושים את הסדר אחרי הסעודה (ואחר ברכת המזון) הרי:
* האוכל דבר שיש עליו רטיבות מים [שלא בתוך הסעודה] ולא ניגב ויש רטיבות שהוא טופח על מנת להטפח (כפי שמצוי בפירות ט"ו בשבט ששוטפים אותם ומביאים אותם רטובים לשולחן) צריך ליטול ידיו בלי ברכה לפני אכילתם (ש"ע סי' קנ"ט ס"ד).

יג. השנה שחל טו בשבט בשבת, יש לאכול מפירות שבעת המינים בליל טו בשבט רק לאחר סיום הסעודה [קודם ברכת המזון] או אחר שאכל כזית מן הלחם שאז ברכת המזון פוטרם.
ולא יאכלם בין הקידוש לסעודה כדי שלא יכנס לספק ברכה אחרונה.
וכן יכול להניח את הפירות לאחר ברכת המזון ואז לברך עליהם [ואז טוב להביא הפירות אחר ברכת המזון] ומותר לעשות כן לכתחילה כדי לברך עליהם גם ברכה אחרונה, ולהשלים בכך חיוב מאה ברכות בכל יום. [ואין לחוש בזה לברכה שאינה צריכה] (ילקו"י סי' קנ"ט ס"ה).

טו. פירות שמצויים בהם תולעים צריך שיפתחם ויבדקם לפני שמברך עליהם ברכת הנהנין ובפרט בפירות המיובשים, שהאוכל תולעת חייב בחמישה לאוין והרי הוא משקץ נפשו ומטמא ליבו מעבודת השי"ת (ילקו"י עמ' רנ-רנ"א).

טז. מותר לעיין בשבת בפרי או בירק כדי לראות אם הוא נגוע בתולעים (ש"כ פ"ג ס"ו) ואם מגלים תולעת, אם היא באופן שניכרת ומופרדת בפני עצמה אפשר להסירה לבדה, ומדין חומרה טוב להסירה עם חתיכת פרי או ירק שעליו נמצאת, ואם התולעת דבוקה יסירנה עם חתיכת פרי/ירק כדי שלא יעבור על בורר בשבת (ילקו"י ח"כ סי' פ"ד ס"ד).

יז. יש קבלה בידינו לבקש ולהתפלל ב-ט"ו בשבט שהשי"ת יזמין לו בסוכות הבא אתרוג נאה ומהודר לפי שביום זה נידונים פירות האילן (ש"י ע"כ פ"ב ס"ג).

יח. אין נותנים מים ומזונות לפני היונים בשבת (ש"ע סי' ש"ד ס"א). מ"מ הנוהגים ליתן חיטים וכדו' לפני היונים והעופות "בשבת שירה" יש להם על מה לסמוך (ילקו"י ח"ד/ד סי' ש"ד ס"ח). ועל הצד היותר טוב: יניחו לפני שבת פירות בצלחת ויכסוה על אדן החלון או המרפסת הפתוחה, וביום השבת יוציאו את כיסוי הצלחת או שינערו את המפה שאכלו עליה במרפסת או בחצר הבית בשבת [במקום שיש עירוב] (ילקו"י סי' ט"ה) ואח"כ יבואו הציפורים ויאכלו.

תפילה על אתרוג נאה (ועל שאר אילנות) לאומרה בט"ו בשבט [הבן איש חי]

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו שתברך כל אילני האתרוג להוציא פירותיהם בעיתם ויוציאו אתרוגים טובים, יפים ומהודרים ונקיים מכל מום. ולא יעלה בהם חזזית, ויהיו שלמים, ולא יהיה בהם שום חסרון, ואפילו עקיצת הקוץ, ויהיו מצויים לנו ולכל ישראל אחינו בכל מקום שהם, לקיים בה מצות נטילה עם הלולב בחג הסוכות, שיבוא עלינו לחיים טובים ולשלום, כאשר צויתנו בתורתך ע"י משה עבדך, "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות". יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו, שתעזרנו ותסייענו לקיים מצוה זו של נטילת לולב והדס וערבה ואתרוג כתיקנה בזמנה בחג הסוכות שיבוא עלינו לימים טובים ולשלום, בשמחה ובטוב לב, ותזמין לנו אתרוג יפה ומהודר ושלם וכשר כהלכתו. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו, שתברך כל מיני האילנות, ויוציאו פירותיהם בריבי שמנים וטובים ותברך את הגופים שיוציאו ענבים הרבה, שמנים וטובים, כדי שיהיה היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל, לקיים בו מצות קידוש ומצות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב, לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך."

לידיעתכם נפתחה עונת הרישום למוסדות החינוך, "לב לאחים" ישמח לכוון ולהדריך למוסד תורני מתאים לכל הגילאים [החל מגיל 3 חודשים] פל: 052-7632865 עליזה.

בית הוראה "אוהלי שרה ומאיר" אשדוד ע"פ פסקי מר"ן הרשל"צ עובדיה יוסף בנשיאות הגאב"ד ציון בוארון שאלות בנושאים: שבת, כשרות, טהרת המשפחה, אבלות, דיני ממונות ועוד כל יום בין השעות 14:00-15:30 טל: 08-8563073 מחוץ לשעות אלו בפל: 055-6683008 רח' חפץ חיים 12 אזור ג'.

בית דין בנושא ממונות באשדוד "אוהלי שרה ומאיר" רח' חפץ חיים 12 אזור ג' בנשיאות הגאב"ד ציון בוארון שליט"א לפתיחת תיק ליצור קשר בפל: 050-4140792

ניתן לקבל את העלון במייל (דואר אלקטרוני) ע"י שליחת בקשה למייל של העלון

משרדי "האיחוד" טל: 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com